

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕКСТОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ СИНТАКСИСУ СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ В 9 КЛАСІ

*Ярмолюк А. В., канд. пед. наук, старший науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури*

У тезах визначено особливості навчання синтаксису складного речення в 9 класі на компетентнісних засадах. Наголошено на необхідності застосування текстоцентричного підходу, який передбачає вивчення лінгвістичних тем на основі тексту. Схарактеризовано систему комплексних вправ із синтаксису, визначено критерії добору текстів для них.

Ключові слова: *компетентнісний підхід, текстоцентричний підхід, функційно-комунікативний підхід, комплексні вправи, критерії добору текстів.*

Навчання синтаксису в 9 класі на компетентнісних засадах передбачає не тільки засвоєння учнями закономірностей сполучуваності слів і побудови речень, ознайомлення з виражальними можливостями різних синтаксичних структур, а й набуття вмінь свідомо й доречно використовувати ці знання в нових життєвих ситуаціях. Функційна значущість мовних одиниць усіх рівнів, роль їх у досягненні комунікативної мети найповніше проявляється в тексті. Тому під час навчання синтаксису визначальним є текстоцентричний підхід, який ґрунтується на вивченні лінгвістичних тем на основі тексту.

Дослідники текстоцентричного підходу зосереджують увагу на значенні тексту для розвитку комунікативних умінь учнів (Гальперін І., Золотова Г., Ладиженська Т., Ніколіна Н.), наголошують на комплексній роботі з текстом, яка передбачає аналіз його змісту й структури, створення текстів різних видів і жанрів (Бондаренко Н., Голуб Н., Горошкіна О., Пентилюк М., Симоненко Т.).

Систему *комплексних вправ* із синтаксису розроблено з урахуванням *функційно-комунікативного підходу*, який програмує навчання мови через розв'язання мовленнєвих завдань, і побудовано на основі текстів соціокультурної тематики. Тексти виконують дидактичні, розвивальні й виховні функції, зокрема, сприяють навчанню видів мовленнєвої діяльності, презентують моделі розв'язання комунікативних завдань. Суб'єктний досвід підлітка формується через ситуації (спеціально створені навчальні або життєві), які передбачають прояв особистісних рис і здібностей. У таких ситуаціях немає правил, однозначних істин, простих рішень, їх не можна вирішити на знаннево-репродуктивному рівні (наприклад, скласти модель свого життя, обрати творчий варіант розв'язання проблеми, критично оцінити подію).

Тексти для системи вправ і завдань дібрано за такими критеріями: 1) *тематико-змістовим* (відповідають соціокультурній тематиці програми, мають високий виховний потенціал, сприяють виробленню ціннісних

орієнтацій учнів); 2) *структурно-композиційним* (мають чітку тематичну і структурну організацію); 3) *інформативним* (актуальні, цікаві, пізнавальні); 4) *мовно-функційним* (містять матеріал для спостережень за функціонуванням мовних одиниць, моделі розв'язання комунікативних завдань); 5) *психологічним* (зміст відповідає віковій групі); 6) *адаптованості* (адаптація літературних текстів-зразків за такими параметрами: наявність чітких ознак конкретного типу, стилю і жанру мовлення; використання мовного матеріалу, підпорядкованого навчальній меті; наявність мовних концептів – одиниць етнокультурної інформації, які відображають світ українського національного світосприймання предметів і понять; доцільний обсяг текстів; опора на вміння, сформовані в учнів у попередніх класах).